

збір гуманітарки); соціальна (контакт із родинами бійців та суспільством); терапевтична (соціально-психологічна адаптація, допомога бійцям, які страждають на посттравматичний стресовий розлад); інформаційна (контакт із представниками влади та медіа).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Мойсеєнко В. О., Шостка І. П., Тарченко Н. В. Військові капелани в ЗСУ: місія та виклики // Мат. V міжнародної науково-практичної конференції «Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу», присв. Пам'яті свт Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). Київ, 8-9 червня 2023., вид-тво НМУ ім. О.О. Богомольця. С. 64-67.
2. Мойсеєнко В. О., Шостка І. П., Тарченко Н. В. Душпастирська служба: досвід армій світу та України // Мат. IV міжнародної науково-практичної конференції «Філософія релігії та медицини в постсекулярну добу», присв. Пам'яті свт Луки (В. Ф. Войно-Ясенецького). Київ, 25-26 липня 2022 р., вид-во НМУ ім. О. О. Богомольця. С. 40-43
3. Мойсеєнко В. О., Шостка І. П., Тарченко Н. В. Душпастирство в історії українського війська // Науково-інформаційний вісник НАНВОУ (За мат. Круглого столу «Науково-освітня дипломатія: нові виклики та завдання». Київ, 14 червня 2022р.). Ч. 2. 2022. № 1 (111). С. 69-72.

УДК 378.091.312-021.464:37.064.3:316.62

РОЛЬ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ КОЛЕКТИВУ В ПРОЦЕСІ АДАПТАЦІЇ ПЕРШОКУРСНИКІВ ДО НАВЧАННЯ ХНМУ В УМОВАХ СЬОГОДЕННЯ

СИРОВА Ганна Олегівна,

д-р фарм. наук, професор,
зав. каф. медичної та біоорганічної хімії,
Харківський національний медичний університет

ЧАЛЕНКО Наталія Миколаївна,

канд. фарм. наук,
старш. викл. кафедри медичної та біоорганічної хімії,
Харківський національний медичний університет

У зв'язку з тим, що останні п'ять років ми живемо і працюємо, а здобувачі освіти живуть і навчаються в період таких глобальних викликів сьогодення як військова повномасштабна агресія рф проти нашої країни і розповсюдження різноманітних штамів COVID-19, то актуальність теми конференції не підлягає сумнівам. В таких складних умовах педагогам необхідно знайти оптимальні форми і методи, які б дали позитивний ре-

зультат при роботі зі здобувачами освіти, враховуючи синхронний режим гібридного навчання (а для першокурсників в основному дистанційного) у зв'язку із знаходженням на прифронтовій території України. Враховуючи те, що ми працюємо зі здобувачами освіти першого курсу, то при вивченні освітніх компонентів «Медична хімія» і «Біоорганічна хімія» (майбутні медики) та «Медична та біоорганічна хімія» (майбутні стоматологи) – ми прикладаємо максимум знань і зусиль, використовуємо педагогічні навички та професійну майстерність для покращення адаптації першокурсників до навчання, що було актуальним питанням завжди і набуло ще більшої актуальності в складний період глобальних викликів сьогодення. У зв'язку з воєнною агресією рф змінилося життя як педагогів, так і студентської молоді, відбулися зміни і в організації як процесу навчання, так і наукової діяльності. Працюючи з першокурсниками педагоги розуміють, що лише робота в команді «здобувачі освіти – педагоги» може дати позитивний результат як при вивченні освітніх компонентів, так і при формуванні пізнавальної активності особистостей та колективу, як соціально-значимої групи людей, які об'єднані спільною метою, діють узгоджено для досягнення мети і характеризуються згуртованістю, внутрішньою дисципліною, високим рівнем міжособистісного спілкування і єдністю цілей. Відокремлюючись від колективу людина опиняється в соціально-психологічному вакуумі, що ускладнює її розвиток: тому ми працюємо в команді, що особливо важливо в такий складний для нас віх воєнний час.

У зв'язку з вищевикладеним метою нашої роботи було вивчення впливу соціально-психологічного клімату (стану міжособистісних стосунків, що виявляється в сукупності психологічних умов, які сприяють продуктивній діяльності колективу) на адаптацію першокурсників до навчання у ХНМУ.

Колектив педагогів складається з людей, які відрізняються віком і досвідом, фахом і педагогічними поглядами, інтелектуальними особливостями і професіональним рівнем, гендерними особливостями, різними типами нервової системи, темпераментами, характерними рисами, різними рівнями моральних якостей та ін. В залежності від особливостей в колективі соціально-психологічного клімату – колектив виконує різноманітні функції:

- консолідує: згуртування колективу, об'єднання зусиль для вирішення навчально-методичних (створення навчально-методичних комплексів, дистанційних курсів, методичних розробок та ін.), науково-дослідних (виконання експериментальних досліджень, напи-

сання звітів, статей, тез та ін.), виховних (підготовка і проведення заходів, які сприяють патріотичному вихованню молоді – круглий стіл «Великі вчені-хіміки України» та ін.) завдань;

- стимулюючу: виявляється в реалізації «емоційних» потенціалів колективу, його життєвої енергії (кожен член колективу повинен розуміти, що необхідно навчитися віддавати свою енергію, знання, вміння за для формування позитивного результату всього колективу);
- стабілізуючу: стійкість відносин в колективі сприяє успішній адаптації нових членів колективу, в тому числі першокурсників до процесу навчання;
- регулюючу: існування певних норм взаємин між членами колективу.

Відомо, що колектив, в якому є високий рівень моральної і педагогічної (колективної і особистої) культури, працює, потенціуючи один одного і в результаті злагодженої роботи досягається позитивний результат. Колектив педагогів не тільки передає знання і досвід студентській молоді – він формує світогляд здобувачів освіти, виховує їх, сприяє адаптації до навчання в нових умовах, що особливо важливо в сучасному періоді глобальних викликів. Особливістю праці педагогів, на наш погляд, є те, що індивідуальні знання, педагогічна майстерність, зусилля, навички і досвід дають ефективний результат лише за умов узгодження з членами педагогічного колективу для досягнення спільної мети. Тому звертаємо увагу на фактори, які вважаємо важливими для формування здорової соціально-психологічної атмосфери в колективі:

- згуртованість і організованість;
- єдність офіційного і неофіційного спілкування з використанням формальних (певні інструкції, правила, прийоми, норми та ін.) і неформальних (творчій пошук, імпровізація та ін.) елементів;
- позитивний настрій в колективі, взаємопідтримка, небайдужість до проблем;
- взаємоповага, зближення інтересів, взаємодія в колективі;
- культура стосунків в колективі.

На адаптацію першокурсників (а вони являють собою здобувачів освіти з різних регіонів України, які знаходяться в 1) Харківській і ін. прифронтових областях; 2) інших областях України, в т. ч. західних; 3) за межами нашої країни) до навчання впливає соціально-психологічна атмосфера як в мирний час, так і особливо під час воєнної агресії. Тому ми, педагоги, вважаємо доцільним створювати зі здобувачами освіти

першого курсу справжній колектив одностудентів. В цьому процесі велика роль належить студентському самоврядуванню, яке активно співпрацює як зі здобувачами освіти, так і з кафедральними колективами.

Для покращення результатів навчальної діяльності здобувачів освіти всі навчально-методичні матеріали розміщено педагогами на платформах дистанційного навчання. Ще з 2019 р. у зв'язку з пандемією COVID-19 кафедральні колективи підвищили градус комп'ютеризації при викладанні дисциплін – нами узагальнений досвід описано в колективній кафедральній монографії «Підвищення градусу комп'ютеризації – рік роботи кафедри хімії в умовах пандемії COVID-19», в якій представлено такі розділи: «Вплив пандемії COVID-19 на підвищення комп'ютеризації навчального процесу», «Адаптація іноземних студентів 1-го курсу до навчання в ХНМУ в умовах дистанційного навчання», «Сучасні педагогічні технології створення курсів на платформі Moodle», «Дистанційне навчання – плюси та мінуси», «Досвід викладання хімічних дисциплін в умовах дистанційного навчання», «Використання інтерактивних технологій при викладанні хімії», «Голосова культура викладача», «Принцип роботи в МАН», «Недопустимість академічної недоброчесності у науці та освіті», «Наукова робота кафедри в умовах пандемії COVID-19».

Гарний результат колективної роботи кафедрального колективу – створення 7 дистанційних курсів з «Медичної хімії» (українською та англійською мовами), «Біоорганічної хімії» (українською та англійською мовами), «Медичної та біоорганічної хімії» (українською та англійською мовами), «Аналітичної хімії» (українською мовами), які пройшли атестацію в ННІ Якості освіти ХНМУ і розміщено на платформі дистанційного навчання Moodle.

Для покращення адаптації першокурсників до навчання залучаємо їх до самостійної роботи, використовуємо ігровий компонент, а саме: створили для них хімічні кросворди за всіма темами, а потім до створення кросвордів залучили і наших здобувачів освіти – такий приклад командної самостійної роботи вважаємо доцільним.

Прикладом зацікавлення першокурсників до навчання і для покращення їх адаптації вважаємо їх залучення до участі в студентських наукових конференціях, які проводяться на базі кафедри (традиційно проводиться конференція «Хімія. Екологія. Медицина»), так і на базі ХНМУ («Медицина III-го тисячоліття та «ISIC») та інших навчальних закладів – на них наші здобувачі освіти представляють різноманітні цікаві доповіді, в т.ч. і резуль-

тати наукових досліджень, які було виконано здобувачами освіти під час роботи студентського наукового гуртка «Кофеїн».

Також сприяє адаптації першокурсників до навчання в ХНМУ їх участь у профорієнтаційній роботі (підготовка цікавих доповідей, мультимедійних презентацій про «Здоровий спосіб життя», «Хімію в літературі», «Хімію в мистецтві» та ін. і виступ з ними на заходах з ліцеїстами та школярами. В доброзичливій атмосфері майбутні лікарі розповідали про здорове харчування, шкідливий вплив солодких газованих напоїв на організм людини, обґрунтовуючи це їх певним хімічним складом. В доповідях звучали пояснення того, чому краще вживати мінеральні негазовані води України, у тому числі Харківщини, і Український Узвар. На заході в рамках дискусії обговорено питання здорового харчування, пояснено вплив цукрозамінників, енергетичних напоїв, трансжирів на організм людини. Надзвичайно цікавою для школярів була тематика, присвячена шкідливому впливу опіатів та опіоїдів на організм людини.

Студенти на конкретних прикладах показали, яке важливе значення хімія посідає у житті людини та в її творчості. Першокурсники встановили, що зв'язок між хімією та літературою проявляється в тому, що письменники у своїх творах використовували знання хімічних формул, властивості хімічних сполук та назви різних елементів. Вражає, що деякі автори майстерно обіграли слова – назви хімічних елементів, використовуючи їх при написанні власних віршів, як метафори та порівняння. Студенти у своїх проектах використали твори: «Енеїда» І. Котляревського, «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського, «Лісова пісня» Л. Українки, «Таємничий острів» та «20 тисяч лье під водою» Ж. Верна, «Собака Баскервілів» Артура Конан Дойля та ін.

Важливим вважаємо популяризацію природничо-наукових дисциплін серед вступників і першокурсників: на сторінці кафедри на офіційному сайті ХНМУ розміщуємо інформацію про кислотно-основну рівновагу, ацидоз і алкалоз, кесонну та гірську хвороби та ін.

Вважаємо доцільним пояснювати здобувачам освіти, що жити в суспільстві і бути вільним від нього не можливо. Тому, враховуючи вікові та індивідуальні особливості наших здобувачів освіти, сприяємо не тільки інтелектуальному, творчому розвитку особистостей, природних здібностей, умінь, здатності до спілкування з оточуючими, вдосконаленню, психічному розвитку, а і формуванню їх патріотизму, що на сьогодні, вважаємо, одним із найголовнішим напрямком виховання. В монографії «Науково-методологічні основи забезпечення якості освіти майбутніх медиків у військовий час»

(Сирова Г. О., Чаленко Н. М.) окремий розділ присвячений саме формуванню патріотизму у сьогоднішніх першокурсників – майбутніх медиків.

Таким чином, нами розглянуті особливості взаємодії «педагог – здобувач освіти» в період глобальних викликів сьогодення, зроблено акцент на оптимальні форми і методи роботи з першокурсниками, враховуючи те, що працюємо ми в прифронтовій зоні; розглянуто роль колективу, як соціально-значимої групи людей; зроблено акцент на доцільність роботи в команді, соціально-психологічний клімат якої впливає на адаптацію першокурсників до навчання в ХНМУ, про що говорять 1) зацікавленість здобувачів освіти класичними і інтерактивними формами та методами, які використовуємо ми, педагоги, при роботі з першокурсниками для пояснення навчального матеріалу, 2) полегшення процесу адаптації першокурсників до навчання в ХНМУ в суворих умовах військової агресії РФ проти України – такі реалії сьогоднішнього дня. Тому формування майбутнього лікаря, інтелектуала, науковця, який володіє класичними знаннями, інтерактивними технологіями, іноземними мовами, справжнього патріота нашої країни вважаємо найважливішим питанням сьогодення.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Підвищення градусу комп'ютеризації – рік роботи кафедри хімії в умовах пандемії COVID-19: монографія / Г.О. Сирова, В.М. Петюніна, В.О. Макаров та ін.; за ред. Г.О. Сирової. Харків: ХНМУ, 2021. 108 с.
2. Науково-методологічні основи забезпечення якості освіти майбутніх медиків у військовий час : монографія / Г.О. Сирова, Н.М. Чаленко. Харків: ХНМУ, 2024. 104 с.
3. Біоорганічний фітнес (збірник кросвордів): методична розробка для здобувачів вищої освіти 1-го курсу медичних факультетів / Г.О. Сирова, Н.М. Чаленко. Харків : ХНМУ, 2023. 68 с.
4. Хімічна аеробіка для медиків (збірник кросвордів) для самостійної аудиторної (в малих групах) і індивідуальної позааудиторної роботи першокурсників ХНМУ з дисципліни «Медична хімія» / упор. Г.О. Сирова, Н.М. Чаленко. Харків : ХНМУ, 2023. 62 с.
5. Bioorganic fitness (The Crossword Compendium): methodical instructions for 1st year students' self-work of medical faculties / compiled by G. Syrova, S. Kozub, N. Chalenko. Kharkiv: KhNMU, 2023. 56 p.
6. Сирова Г. О., Чаленко Н. М., Лапшин В. В. Ігровий компонент як складова інновацій освітнього процесу в сучасних умовах // Development, education, culture: integration trends in the modern world : Proceedings of the XIV International Scientific and Practical Conference, Oslo, Norway (April 11–14, 2023). International Science Group. Oslo, 2023. P. 377–378.
7. Сирова Г. О., Чаленко Н. М. Перші кроки формування науковця-медика // Trends in the development of science and teaching methods : Abstracts of XVI International Scientific and Practical Conference, Sofia, Bulgaria, April 22–44, 2024 / European Conference. Sofia, 2024. P. 205–207.
8. Волкова Н.П. Педагогіка: Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Н.П.Волкова. К. : Видавничий центр «Академія», 2003. 576 с.